

6360 SAYILI KANUN SONRASI BELEDİYELERİN GELİR VE GİDERLERİNE İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

Leyla ÇİFTÇİ*

ÖZ

Bu çalışmada 2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" sonrası belediye ve büyükşehir belediyelerinin gelir ve giderleri analiz edilmiştir. 2012 yılında Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra belediye bütçelerini etkileyen çeşitli sosyoekonomik gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde belediyelerin bütçelerini doğrudan ve dolaylı olarak dış göçler, afetler, ekonomik gelişmeler, COVID-19 salgını gibi sosyoekonomik gelişmeler etkilemiştir. Bu çalışmada belediyelerin ve büyükşehir belediyelerinin gelir ve harcama kalemlerinin bütçedeki dağılımları bu sosyoekonomik gelişmeler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bütçe verileri incelendiğinde 2012 yılı sonrası dönemde meydana gelen bu gelişmelerin belediye giderlerinin farklı alanlara kaymasına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle ekonomik gelişmelere bağlı olarak 2019 yılı ve sonrasında giderlerde kırılmalar meydana geldiği görülmüştür. Bu çalışma, 6360 Sayılı Kanun ve sonrası meydana gelen sosyoekonomik gelişmelerin belediyelerin mali yapıları üzerindeki etkilerini inceleyerek, gelir ve gider kalemlerindeki dönüşümleri bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmesi bakımından literatüre özgün ve değerli bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 6360 Sayılı Kanun, Belediye Gelirleri, Belediye Giderleri, Bütçe, Belediye

A COMPARATIVE ANALYSIS OF MUNICIPAL REVENUES AND EXPENDITURES AFTER THE ENACTMENT OF LAW NO. 6360

ABSTRACT

This study analyzes the revenues and expenditures of municipalities and metropolitan municipalities following the enactment of Law No. 6360 in 2012, titled "The Law on the Establishment of Metropolitan Municipalities in Fourteen Provinces and Twenty-Seven Districts and Amendments to Certain Laws and Decree Laws." After the law came into force in 2012, various socioeconomic developments affected municipal budgets. During this period, municipal budgets were directly and indirectly influenced by factors such as migration, disasters, economic developments, and the COVID-19 pandemic. Within the framework of these socioeconomic developments, this study evaluates the distribution of municipal and metropolitan municipal revenue and expenditure items within their budgets. An examination of budget data indicates that the developments occurring after 2012 led to shifts in municipal expenditures toward different areas. In particular, significant breaks and changes in expenditure patterns became evident in and after 2019, largely due to economic developments. By examining the effects of Law No. 6360 and subsequent socioeconomic developments on the financial structures of municipalities, and by comprehensively evaluating the transformations in revenue and expenditure items, this study makes an original and valuable contribution to the literature.

Keywords: Law No. 6360, Municipal Revenues, Municipal Expenditures, Municipal Budget, Municipality

Giriş

Dünya genelinde yönetimlerin hizmet ve harcama alanları, merkezi ve yerel düzeyde çeşitli nedenlerle değişiklik göstermektedir. Yerel yönetim birimleri arasında en etkin aktörlerden biri olan belediyeler, küresel ve yerel ölçekte meydana gelen ekonomik, siyasi ve sosyal

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 17.10.2025

Yayına Kabul Tarihi: 25.06.2026

* Arş. Gör. Dr., Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, BARTIN, ORCID ID: 0000-0001-9436-2050, E-Posta: leylac@bartin.edu.tr

gelişmelerden etkilenmektedir. Bu gelişmeler, belediyelerin önceliklerini yeniden belirlemele-
rine, hizmet alanlarını çeşitlendirmelerine ve kaynak tahsisinde farklılaşmalara gitmelerine ne-
den olmaktadır.

2012 yılından itibaren Türkiye’de yerel yönetimlerin mali ve idari yapısında kapsamlı
değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişim sürecinde en belirleyici adım 6360 sayılı *“On Dört
İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Ka-
rarnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”* olmuştur. Söz konusu düzenleme, yerel yöne-
timlerde idari, mali, coğrafi ve kentsel planlama gibi birçok boyutta dönüşüm sağlamıştır. Ka-
nun ile birlikte belediyelere tahsis edilen merkezi bütçe payları yeniden düzenlenmiş; kaynak
dağıtımında yeni bir sistemin kurulması hedeflenmiştir. Ayrıca bölgeler arası gelişmişlik fark-
larının azaltılmasına yönelik mali kaynakların yeniden dağıtımı da söz konusu olmuştur.

Yerel yönetimleri etkileyen başlıca gelişmelerden biri de özellikle 2011 sonrası hız ka-
zanan dış göç hareketleridir. Göçmen ve sığınmacı nüfusun yoğunluğu, belediye hizmetlerine
olan talebi önemli ölçüde artırmış ve bu durum yerel yönetimlerin mali yapısını etkilemiştir.
Buna ek olarak, 2019 yılında başlayan COVID-19 salgını, yerel yönetimlerin halk sağlığı, sosyal
yardım, temizlik ve kamuoyunu bilgilendirme gibi alanlardaki sorumluluklarını artırmıştır. Bu
gelişmeler, belediye bütçelerinde hem harcama kalemlerinin yapısal dağılımında hem de top-
lam harcama düzeyinde değişikliklere neden olmuştur. Diğer taraftan 6 Şubat 2023 tarihinde
meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, büyük can ve mal kayıplarına yol açmış;
yerel yönetimleri afet yönetiminin tüm aşamalarında —hazırlık, müdahale, iyileştirme ve yeni-
den yapılanma— aktif sorumluluk üstlenen aktörler hâline getirmiştir. Bu durum, afet riski
azaltımı ve kriz yönetimi kapasitelerinin güçlendirilmesini, yerel bütçelerde yeni önceliklerin
tanımlanmasını zorunlu kılmıştır.

İklim değişikliğiyle mücadele ve uyum politikaları çerçevesinde ise belediyeler; çevre-
sel planlama, atık yönetimi, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kullanımı ve sürdürülebilir
ulaşım sistemleri gibi alanlara yönelik yatırımlarını artırmaktadır. Bu süreç, çevresel sürdürü-
lebilirliğe dayalı yeni mali yükümlülöklere neden olmaktadır.

Öte yandan, kamu yönetiminde şeffaflık, hesap verebilirlik ve vatandaş odaklı hizmet
anlayışının güçlenmesiyle birlikte, dijitalleşme alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. E-
belediyecilik, açık veri ve akıllı şehir uygulamaları gibi dijital dönüşüm merkezli politikalar, be-
lediyelerin dijital altyapı ve teknoloji yatırımlarına yönelmesine yol açmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, 6360 sayılı Kanun sonrasında belediyeleri etkileyen çeşitli
faktörler çerçevesinde mali yapılarında meydana gelen değişimi, diğer bir ifade ile gelir ve gider
yapısını ortaya koymaktır. İlgili yasal düzenlemenin ardından başlayan dönem, belediyelerin
yalnızca kurumsal dönüşümle değil, aynı zamanda çeşitli krizler ve belirsizlik ortamlarıyla da
başba çıkma zorunda kaldığı bir süreç olmuştur. Bu bağlamda, belirsizlik ve kriz koşullarının
hâkim olduğu bir ortamda belediyelerin gelir düzeylerinin ve harcamalarının nasıl şekillendiği;
özellikle hangi ekonomik, sosyal veya çevresel faktörlerin harcama dengelerinde değişime yol
açtığı sorularına yanıt aranması, çalışmanın önemini artırmaktadır. Çalışma kapsamında önce-
likle yerel yönetimlerin mali yapısını etkileyen sosyoekonomik gelişmeler incelenecek; ardın-
dan büyükşehir ve ilçe belediyelerine ait gelir ve gider verileri analiz edilerek, dönemsel deęi-
şimler ve etkileyici faktörler değerlendirilecektir.

1. Literatür

Son yıllarda, büyükşehir belediyelerinin gelir ve harcama yapısını şekillendiren önemli yapısal, yasal, sosyal ve ekonomik gelişmeler meydana gelmiştir. Bu gelişmelerin başında, 2012 yılında yürürlüğe giren *“On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”* gelmektedir. Söz konusu düzenleme, kapsamı ve etkileri itibarıyla Türkiye yerel yönetim tarihinde gerçekleştirilen en geniş kapsamlı yapısal değişim olarak değerlendirilmektedir (Anbarlı Bozatay vd. 2016, s. 619-620). Kanun ile birlikte yerel yönetim sisteminde; idari yapı, mali mekanizmalar, coğrafi sınırlar, temsil ve katılım süreçleri, personel istihdamı, hizmet sunum biçimleri ile imar ve planlama organizasyonu gibi pek çok alanda köklü değişimler gerçekleşmiştir (İzci vd. 2013, s. 119). Bu değişimler, belediyelerin kurumsal kapasiteleri ve bütçeleri üzerinde de etkili olmuştur.

Kanun ile yerel yönetimlerin alacakları paylar yeniden belirlenmiş ve bu payların dağılımında yapısal değişikliklere gidilmiştir (İzci vd. 2013, s. 119). Kaynak paylaşımında, nüfus büyüklüğü kriterine ek olarak yüzölçümü değişkeni de dikkate alınmıştır (Adıgüzel, 2012, s. 169). Büyükşehir belediyelerinde faydalanma ilkesi bağlamında vergi tarife oranları artırılmış, aynı zamanda merkezi yönetimden aktarılan paylarda değişiklik yapılmıştır (Yılmaz vd. 2020, s. 673).

Kanun, kaynakların dağıtımı, kullanımı ve denetiminde etkinliği sağlamak amacıyla, bu süreçlerin tek bir merkezden ve alanında uzman kişiler tarafından yürütülmesinin faydasına vurgu yapmaktadır (Kalağan, 2018, s. 600). Belediyeler gelişmişlik düzeylerine göre sınıflandırılarak, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmayı hedefleyen bir kaynak aktarım yaklaşımı benimsenmiştir (Dağ vd. 2017, s. 434). Kanun sonrasında tüm büyükşehir belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylar ve kişi başına düşen paylarda artış meydana gelmiştir (Arıkboğa, 2015, s. 26).

6360 Sayılı Kanunun yanı sıra, özellikle Suriye vatandaşlarının Türkiye’ye yönelik yoğun göç hareketleri belediye bütçe yapılarını etkileyen önemli gelişmelerden biridir. Söz konusu göç hareketleri, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet sunma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. *“6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”* (Resmi Gazete, 2013) *“Uyum”* başlığını içeren 96. maddesinde Kanun kapsamındaki kişilerin ülkeye uyumunu sağlamak amacıyla yerel yönetimler tarafından uyum faaliyeti yapılabileceği ifade edilmiştir.

6458 Sayılı Kanunun hizmet sunumuna ilişkin hususlara doğrudan değinmeden, uyum sürecinde belediyelere takdir yetkisi tanıdığı ve belediyelerin muhatap gösterilmemesinin belirsizliklere yol açtığı ifade edilmektedir (Çamur, 2017, s. 120). Bu nedenle, sığınmacılara yönelik hizmet ve harcama alanlarında belediyeler açısından farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte, sığınmacıların genel olarak kentsel mekânlarda yoğunlaşması nedeniyle (Kahraman vd., 2019, s. 54) belediyeler göç sürecinden en çok etkilenen birimlerden olmuştur. Sığınmacılara ilişkin yetki ve sorumluluklar büyük oranda merkezi idareye verilmiş olmakla birlikte, özellikle göçün yoğun olduğu illerdeki yerel yönetimler mali açıdan önemli ölçüde etkilenmiştir (Dağlı vd. 2023, s. 36).

Sığınmacı yoğunluğu, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana ve Mersin gibi görece yakın illerin yanı sıra büyükşehirlerde de görülmektedir (Mülteciler.org, 2025). Artan nüfus yoğunluğu, kimi durumlarda belediyeleri hizmet sunmaya mecbur bırakmaktadır (Yanar vd. 2020, s. 211). En fazla

göç alan on büyükşehir belediyesinin incelendiği bir çalışmada birçok belediyenin göçmenlerin temel gereksinimlerini karşılamak için sosyal yardım gerçekleştirdiği görülmüştür (Ustabası Gündüz vd., 2021, s. 43). Nüfus artışına rağmen gelir kaynaklarında eş zamanlı bir artışın gerçekleşmemesi, özellikle söz konusu illerde mali sıkıntıların ortaya çıkmasına yol açmıştır (Dağlı vd. 2023, s. 37).

Sığınmacılara yönelik desteklerin belirli ve düzenli bir bütçe kapsamında yürütülmemesi, belediyeler açısından olumsuz finansal sonuçlar doğurmaktadır (Yanar vd. 2020, s. 209). Bahsi geçen belirsizlikler ve mali güçlükler, belediyeleri alternatif çözüm arayışlarına yönlendirmektedir. Örneğin İstanbul'da belediyelerin bu süreçte sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği geliştirdikleri belirtilmektedir (Woods vd., 2017, s. 18).

Konuya ilişkin belirsizlik, yerel yönetimler arasında farklı politika ve uygulamaların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Örneğin, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ni inceleyen Alvanoğlu ve Ateş (2020, s. 397), belediyenin vatandaşlar arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin hizmet sunduğunu ve sığınmacı odaklı bir yaklaşım benimsediğini belirtmektedir. Bununla birlikte, sığınmacılara karşı daha ihtiyatlı tutum sergileyen belediyeler de bulunmaktadır; ancak bu tür ayrımların uygulanabilirliği kolay görünmemektedir. Bu bağlamda, özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu belediyeler açısından, söz konusu gelişmenin mali bir yük oluşturduğu ifade edilebilir.

Kanun sonrası önemli gelişmelerden bir diğeri COVID-19 salgınıdır. Salgının siyasi, sosyal, ekonomik vb. çok sayıda etki ve sonucu olmuştur. Beklenmedik bu küresel kriz, yönetimlerin hizmet ve harcama önceliklerini önemli ölçüde etkilemiş; süreç içerisinde yürütülen çalışmalar uzun vadeli etki ve sonuçlar doğurmuştur. Örneğin, Chisadza vd. (2021) COVID-19 salgınının sürdürülebilir kalkınma alanındaki ilerlemeyi olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Dünya genelinde yaşanan iş aksamaları ve karantinalar nedeniyle salgının küresel ekonomik faaliyetlerde benzeri görülmemiş bir gerilemeye yol açtığı ifade edilmektedir (Balcı vd. 2020, s. 60; Padhan vd. 2021, s. 221).

Her ne kadar salgın süreci büyük ölçüde merkezi düzeyde koordine edilmiş, merkezi karar alma süreci benimsenmiş olsa da, salgın yerel yönetimler açısından da önemli etki ve sonuçlar doğurmuştur. Salgınla mücadelede özellikle yerel düzeyde gerçekleştirilen müdahalelerin etkinliği dikkat çekicidir. Süreçte, vatandaşla doğrudan etkileşim, hizmet sunumu ve kamusal alanların yönetimi gibi konularda yerel yönetimler ön planda yer almıştır (UNCDF, 2020, s. 1).

COVID-19 sürecine yanıt verme, sürece uyum sağlama ve süreci şekillendirme konularında da yerel yönetimlere önemli roller düşmüştür (Permanasari vd., 2022). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde sokağa çıkma yasaklarının, eyalet ve federal hükümetlerden önce ilçe belediyeleri tarafından ilan edildiği görülmektedir (Brandtner vd., 2021, s. 2). Erken müdahale içeren bu karar yerel yönetimlerin halka yakın olma ve yerel ihtiyaçları doğru biçimde belirleyebilme yönündeki temel işlevleriyle de örtüşmektedir.

Hızlı müdahale gerektiren durumlarda yerel yönetimlere düşen görevler beraberinde mali bir takım etki ve sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Örneğin Çin bu süreçte mali hibeleri artırmış ve transfer süreçlerini hızlandırmıştır (UNCDF, 2020, s. 3). Salgın merkezi yönetim tarafından koordine edilmiş olsa da uygulamanın yerel yönetimlerin sorumluluğunda olması sebebiyle

Hükümet başlangıçta Wuhan'a 8,6 milyar, ardından 16 milyar ABD doları tahsis etmiştir (Permanasari vd., 2022).

Yerel yönetimlerin, bu süreçte daha çok teknoloji tabanlı hizmet sunumuna yönelmesi gereklilik hâline gelmiştir. Uzaktan çalışma ve e-belediyecilik gibi uygulamalar, yerel yönetimleri teknolojiye daha yakın hale getirmiştir. Palos-Sánchez (2023), teknolojik altyapının oluşturulmasında bütçesel boyutun belirleyici rolüne dikkat çekmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu süreç, belediyeleri dijital dönüşüme yönelten ve onları değişime zorlayan önemli gelişmelerden biri olmuştur.

Dünya ile paralel şekilde Türkiye'de de COVID-19 salgını döneminde yerel yönetimlerin rol ve sorumlulukları ile hizmet öncelikleri değişmiştir. Bu dönemde belediyeler; kent temizliğinin sağlanması, halk sağlığının korunması ve özellikle dezavantajlı gruplara yönelik destek hizmetlerinin sunulması gibi alanlarda önemli roller üstlenmiştir (Atık vd. 2022, s. 59). Dezenfeksiyon çalışmaları, maske dağıtımı, hasta nakli, gıda ve barınma desteği, maddi yardım sağlanması ve salgına ilişkin bilgilendirme faaliyetleri gibi birçok kritik hizmet yerel düzeyde yürütülmüştür. Diğer yandan, sokağa çıkma yasağının etkisiyle bazı hizmet alanlarında —sosyal ve kültürel etkinlikler, ulaşım hizmetleri, park ve bahçe düzenlemeleri gibi— belediyelerin görevlerinde azalma olduğu söylenebilir.

Afetler, son dönemde belediyelerin en önemli gündem konularından biri hâline gelmiştir. Özellikle son yıllarda yaşanan ve büyük kayıplara yol açan depremler, yalnızca belediyeleri değil, tüm yönetim kademelerini etkisi altına almıştır. Bununla birlikte afetlerin genellikle yerel düzeyde gerçekleşmesi belediye yönetimleri açısından da önemli sonuçlar doğurmakta, yerel yönetimleri hazırlık, müdahale, iyileşme ve azaltma süreçlerinin tamamından sorumlu kılmaktadır (Becker, 2009, s. 6).

Afetler ekonomik etkileri bakımından kalkınma ile doğrudan ilişkilendirilmektedir (Cvetkovi', 2021, s. 2). Afetlere yönelik harcamaların büyüklüğü kaynak tahsisini, harcama kalemlerini ve bütçenin yapısal bileşenlerini doğrudan etkilemektedir. İtalya özelinde yaptığı bir araştırmada Masiero ve Santarossa (2020, s. 482) depremin hemen ardından yerel kamu harcamalarının %2 oranında arttığını; bu artışın yaklaşık 11-12 yıl boyunca "U" şeklinde bir seyir izlediğini ve artan maliyetlerin büyük ölçüde merkezi ve bölgesel hükümetlerin transferleriyle karşılandığını ortaya koymaktadır. 2023 yılında Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremde, yalnızca ilk aşamada 34 milyar doların üzerinde bir ekonomik kayıp olduğu tahmin edilmektedir (EMDAT, 2024). Söz konusu kaybın, turizm gelirlerinde meydana gelecek azalma ve diğer maliyetlerle birlikte 77,4 ila 104,8 milyar dolara ulaşabileceği; bu rakamın ise Türkiye'nin ulusal gelirinin yaklaşık %8,6'sı ile %11,6'sına denk geldiği ifade edilmektedir (Pınar vd., 2025, s. 8).

İklim krizinin hem en önemli kaynağı hem de en çok etkilediği birimler olarak kentler, iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir araç olarak kabul görmektedir (Kurtar vd. 2025, s. 126). Kamu sektörünün ekonomide etkinliğinin büyük olması, kamu politikalarını hayata geçirecek hizmetler sunması, vatandaşlara karşı sorumluluğa sahip olması, vergi koyma yetkisi gibi ayrıcalıkları özellikle sürdürülebilirlik kavramının kamu kurumlarında anlam kazanmasını sağlamaktadır (Mol vd., 2025, s. 201). Bu çerçevede, belediyeler sürdürülebilirlik, çevre, iklim değişikliği ve sıfır atık gibi güncel ve öncelikli konuların temel aktörlerinden biri konumundadır. Kentsel enerji kullanımı, binalar, ulaşım, kentsel planlama, yeşil alanlar ve atık yönetimi gibi alanlarda yerel yönetimler önemli katkılar sağlayabilmektedir (Uray, 2023, s. 301). Günümüzde

belediyelerin çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması kapsamında atık yönetimi, su ve kanalizasyon hizmetleri, çevresel planlama ve çevre düzenleme, çevresel eğitim, koruma ve kontrol hizmetleri ile ilgili maliyetleri giderek belirginleşmektedir (Kırlıoğlu vd. 2004, s. 54). Aynı zamanda, belediyeler tarafından bilgilendirme ve farkındalık yaratmayı amaçlayan eğitim programları da gerçekleştirilmektedir (Hatipoğlu vd. 2025, s. 13).

İklim Eylem Planında yer alan temel alanlar “kent, su kaynakları yönetimi”, “tarım ve gıda güvenliği”, “biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri”, “halk sağlığı”, “enerji”, “turizm ve kültürel miras”, “sanayi, ulaşım ve iletişim”, “sosyal kalkınma”, “afet risk azaltma” (İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024) konu başlıklarının hemen hepsi doğrudan ve dolaylı olarak belediye yönetimlerini etkilemektedir. İklim değişikliğine uyum sağlanmasında yerel yönetimlerin katkı ve desteği, uygulamaların etkinliği açısından büyük önem arz etmektedir (Parlak vd. 2022, s. 332). İklim değişikliği etkilerini minimize etmek, risklere karşı önlem almak, acil eylem planları oluşturmak ve farkındalık yaratmak belediyeler tarafından yürütülmesi gereken faaliyetlerdir (Aktun vd. 2024, s. 89).

Kamu yönetiminin geneline hâkim olan hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri, son yıllarda yerel yönetimlerin de önemli gündem konularından biri hâline gelmiştir. Yerel yönetimler, daha şeffaf ve hesap verebilirlik odaklı bir anlayışla hizmet sunmak; vatandaş memnuniyetini ve katılımını sağlamak amacıyla, web sayfası ve e-hizmet gibi teknoloji temelli hizmet alanlarına ve yatırımlarına yönelmektedir. Hizmetlerin elektronik ortama aktarılması, yalnızca hizmet sunumunun hızını artırmakla kalmayıp, aynı zamanda çok sayıda maliyetin azaltılması bakımından da önem arz etmektedir. Bu bağlamda, e-belediyecilik, m-belediyecilik, web sayfalarının yönetimi, takibi, güncellenmesi ve akıllı şehir uygulamaları gibi örnekler dikkat çekici niteliktedir (Çetinkaya Bozkurt vd. 2024, s. 109).

2. Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye’deki belediyeler ve büyükşehir belediyelerinin 2014–2024 yılları arasındaki bütçe istatistikleri esas alınarak gelir ve gider kalemlerinin zaman içindeki değişimleri analiz edilmiştir. Türkiye özelinde belediyeleri mali yönden etkileyen unsurlar ele alınmıştır. Çalışmanın temel amacı, söz konusu dönemde belediye bütçelerindeki değişimi genel bir perspektiften değerlendirmektir.

Bu çalışmanın yöntemi veri analizine dayanmaktadır. Çalışmada T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 2012-2024 dönemi Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri incelenmiştir. İnceleme yapılırken her bir gelir ve gider kaleminin yüzdeler olarak toplam gelir/gider içindeki payı hesaplanmış, yıllar içindeki gelişimi tablo olarak yansıtılmıştır. Büyükşehir ve diğer belediyeler ayrı olarak hesaplanmış, karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. “2012–2024 döneminde belediye ve büyükşehir belediyelerinin bütçe yapısında nasıl bir oransal değişim yaşanmıştır?”, “Belediyelerin gelir ve harcama kalemlerindeki değişimler, hangi toplumsal ve yönetsel gelişmelerle ilişkilendirilebilir?”, “Belediye bütçelerindeki yapısal değişim, yerel yönetimlerin hizmet önceliklerini ve kaynak tahsisinde izledikleri politikaları nasıl yansıtmaktadır?” sorularına cevap aranmaktadır.

Nicel veriler üzerinden yapılan analizlerde, her bir bütçe kaleminin toplam bütçe içindeki oranı hesaplanmış; bu oranlardaki yıllık değişimler grafik ve tablolar aracılığıyla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu analizler aracılığıyla, gelir ve harcama yapısı, öncelik değişimleri

ve kaynak tahsisindeki dönüşümler ortaya konulmuştur. Özellikle son birkaç yılda etkisini artıran ekonomik dalgalanmalar, sığınmacıların yerel yönetim hizmetlerine etkisi, 2020 sonrası Covid-19 salgını, doğal afetler ve iklim krizi gibi faktörler, bütçe dinamiklerini etkileyen temel unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

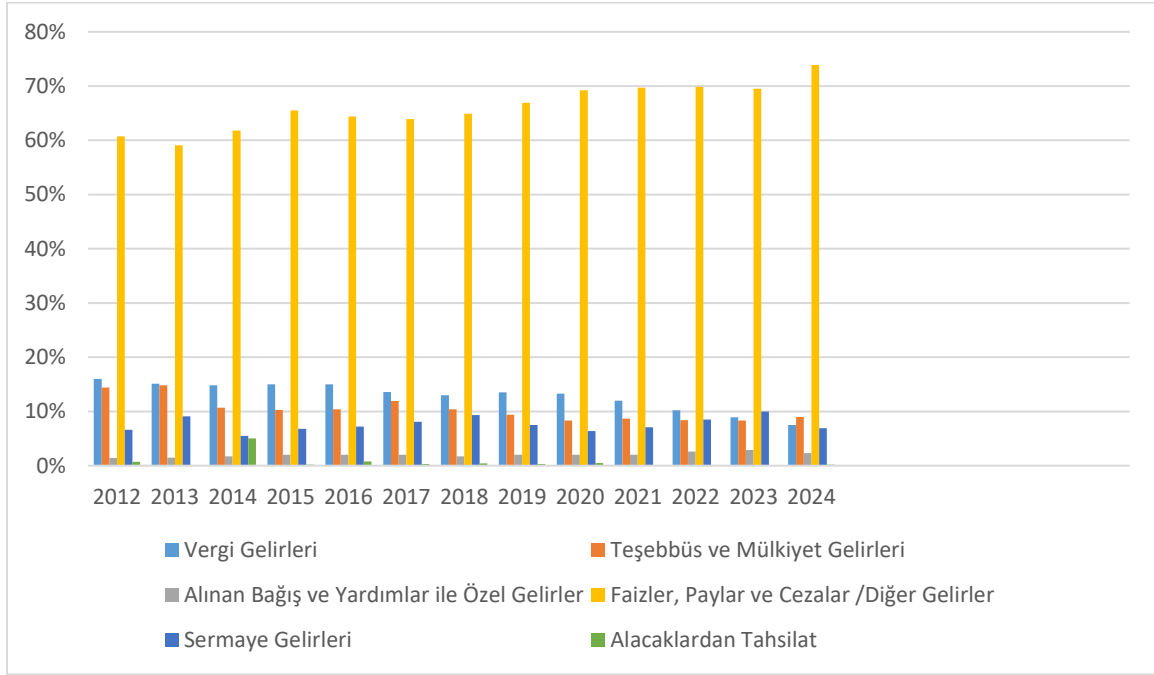
Her bir gelir ve gider kalemi ayrı çalışma olabilecek düzeyde kapsamlı konulardır. Çalışmanın başlıca sınırlılığı, bütçe verilerinin yalnızca oransal düzeyde değerlendirilmiş olması ve gelir-gider kalemlerine ilişkin detaylı analizlerin yapılmamış olmasıdır. Her bir gelir veya harcamaya kaleminin kendi içinde detaylı etki analizine girilmemiş, bunun yerine bu kalemlerin toplam bütçe içindeki konumu ve zaman içerisindeki değişimi gözlemlenmiştir. Çalışmanın amacıyla uyumlu olması ve hacmi bakımından genel bir çerçeve sunulması tercih edilmiştir. Ayrıca, bütçelerdeki değişimlerin arkasındaki tüm nedenlerin ampirik olarak test edilmesi çalışmanın kapsamı bakımından mümkün olmadığından toplumsal, ekonomik ve yönetsel gelişmeler bağlamsal bir çerçevesinde yorumlanmıştır. Tüm nedenlerin tek tek detaylı analiz edilmesinin her bir neden bağlamında bir çalışma konusu olması sebebiyle genel bir çerçeve oluşturulması tercih edilmiştir.

Bu yönüyle çalışma, belediyelerin bütçe yapısında son on iki yılda meydana gelen dönüşümleri genel hatlarıyla inceleyen, genel eğilimleri ortaya koymayı amaçlayan açıklayıcı bir analiz olarak değerlendirilmelidir. Daha derinlemesine neden-sonuç ilişkisi kurulmasını sağlayacak ayrıntılı çalışmalar için bu araştırma bir ön analiz işlevi görebilir.

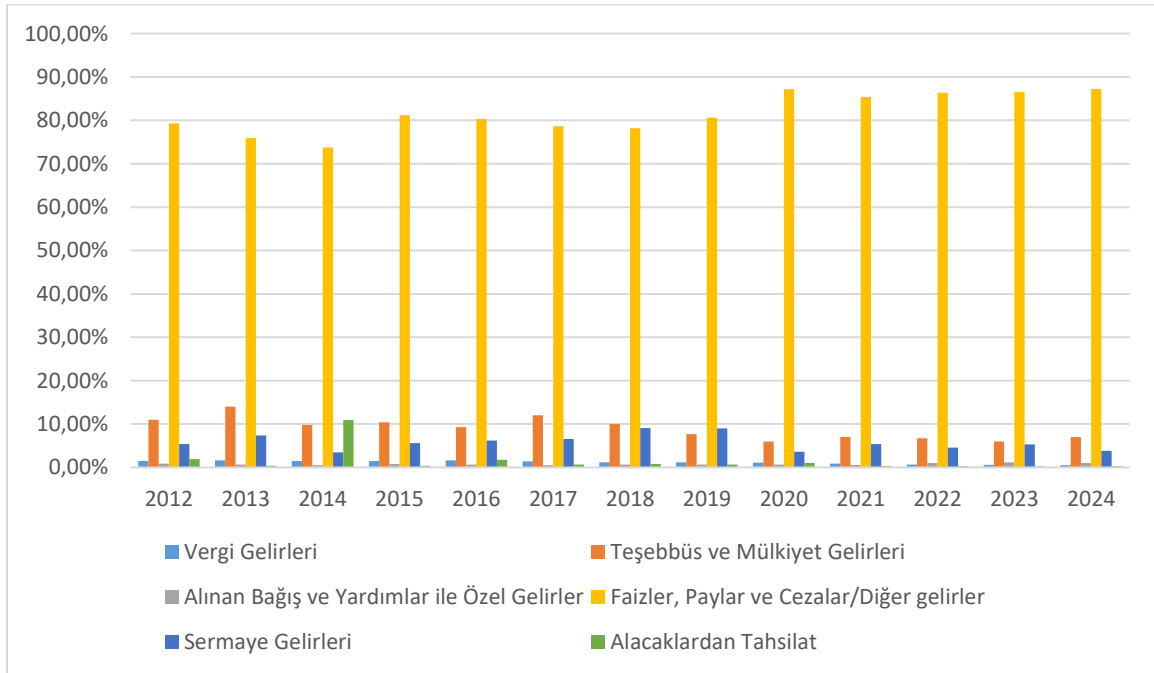
3. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Belediye ve Büyükşehir Belediye Gelirlerinin Analizi

Belediyelerin gelir kaynakları; “öz gelirler”, “genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar” ve “diğer gelirler” olmak üzere üç ana başlık altında toplanmaktadır (Güldüler vd. 2023, s. 2). Öz gelirler, belediyelerin kendi faaliyet alanlarıyla doğrudan ilişkili olarak elde ettikleri gelirleri ifade ederken, genel bütçeden ayrılan paylar ise belediye gelirleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Belediye gelirleri 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 59. maddesinde; “Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay, genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler, taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler, belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar, her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler, diğer gelirler” olarak belirtilmiştir.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 23. maddesine göre (Resmi Gazete, 2004) ise büyükşehir belediyelerinin gelirleri, “eğlence vergisinden alınacak paylar, sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalarda tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçları, kanunda belirtilen binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri, park yerlerinin işletilmesinden verilen paylar, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları, kira, faiz ve ceza gelirleri, kamu idare ve müesseselerinin yardımları, bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılabilecek gelirler, büyükşehir belediyesi iktisadî teşebbüslerinin safi hasılatından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler, büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri, yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler, şartlı ve şartsız bağışlar, diğer gelirler.”dir.

Grafik1: Belediye Gelirleri (2012-2024) (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

Grafik 2: Büyükşehir Belediyesi Gelirleri (2012-2024) (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

Belediye gelirlerinin ilkinin vergiler oluşturmaktadır. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na göre belediyeler; “İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigortası Vergisi ve Çevre Temizlik Vergisi” gelirlerini elde etmektedir (Resmi Gazete, 1981). Aynı zamanda, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu çerçevesinde “Emlak ve Arazi Vergisi” de belediye gelirleri arasında yer almaktadır (Resmi Gazete, 1970).

	Vergi Gelirleri		Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri		Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler		Faizler, Paylar ve Cezalar /Diğer Gelirler		Sermaye Gelirleri		Alacaklardan Tahsilat	
	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.
2024	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↑	↑
2023	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↑	↑	↑	-	↓
2022	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↑	↑	↑	↓	-	-
2021	↓	↓	↑	↑	-	↓	↑	↓	↑	↓	↓	↓
2020	↓	↓	↓	↑	-	-	↑	↑	↓	↓	↑	↑
2019	↑	-	↓	↓	↑	-	↑	↑	↓	↓	↓	↓
2018	↓	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↑	↑	↑	↑
2017	↓	↓	↑	↑	-	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓
2016	-	↑	↑	↓	-	↓	↓	↓	↑	↑	↑	↑
2015	↑	-	↓	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↓	↓
2014	↓	↓	↓	↓	↑	↓	↑	↓	↓	↓	↑	↑
2013	↓	↑	↑	↑	↑	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓
2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 1: Belediye ve Büyükşehir Belediye Gelirlerinde Yıllar İtibariyle Meydana Gelen Değişim (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

Belediye vergi gelirleri açısından yapılan incelemelere göre, 2012-2024 yılları arasında vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki oranının %7,5 ile %16 arasında değiştiği görülmektedir. Özellikle 2019 yılından itibaren vergi gelirlerinde düşüş yaşandığı ve 2012 yılında %16 olan oranın, 2024 yılında %7,5'e gerilediği dikkat çekmektedir (Grafik 1).

Vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı, yıllar itibarıyla çoğunlukla bir önceki yıla göre azalış göstermiş (2013, 2014, 2017, 2018, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024); yalnızca 2019 yılında bir önceki yıla kıyasla artış göstermiştir. 2012-2016 yılları arasında ise bu oranın sabit kaldığı gözlemlenmektedir. Özellikle son beş yıllık dönemde vergi gelirlerinin, toplam belediye gelirleri içerisindeki payında belirgin bir azalma olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Grafik 2 ve Tablo 1'de görüldüğü üzere büyükşehir belediyelerinde vergi gelirleri, 2012-2024 döneminde %0,5 ile %1,6 arasında gerçekleşmiştir. Bu gelirlere ilişkin dikkat çeken hu-

sus, 2019 yılından itibaren gelir düzeyinde meydana gelen azalmadır. Büyükşehir belediyelerinde de benzer şekilde genel olarak bir azalma eğilimi gözlemlenmiştir. Buna karşılık, 2013 ve 2016 yıllarında artış görülmüş; 2015 ve 2019 yıllarında ise gelirler sabit kalmıştır.

Belediye teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin oranında da yıllar itibarıyla bir düşüş olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında %14,4 düzeyinde olan gelir oranı, yıllar içerisinde azalarak 2024 yılında %9 seviyesine gerilemiştir. Büyükşehir belediyelerinde ise 2013 yılında %14 düzeyinde gerçekleşen teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, 2020 ve 2023 yıllarında %6 seviyesine kadar düşmüştür.

Belediyelerde alınan bağış ve yardımlar, yıllar itibarıyla büyük değişiklikler göstermemiştir. Bu gelir kaleminin en yüksek düzeye ulaştığı yıllar 2023 (%2,9) ve 2022 (%2,6) olmuştur. En düşük düzeyde gerçekleştiği yıl ise 2012'dir (%1,4). Büyükşehir belediyelerinde ise, 2012 yılından itibaren %1'in altında seyreden bu gelir kalemi, 2022 yılı ve sonrasında %1 düzeyinin üzerine çıkmıştır.

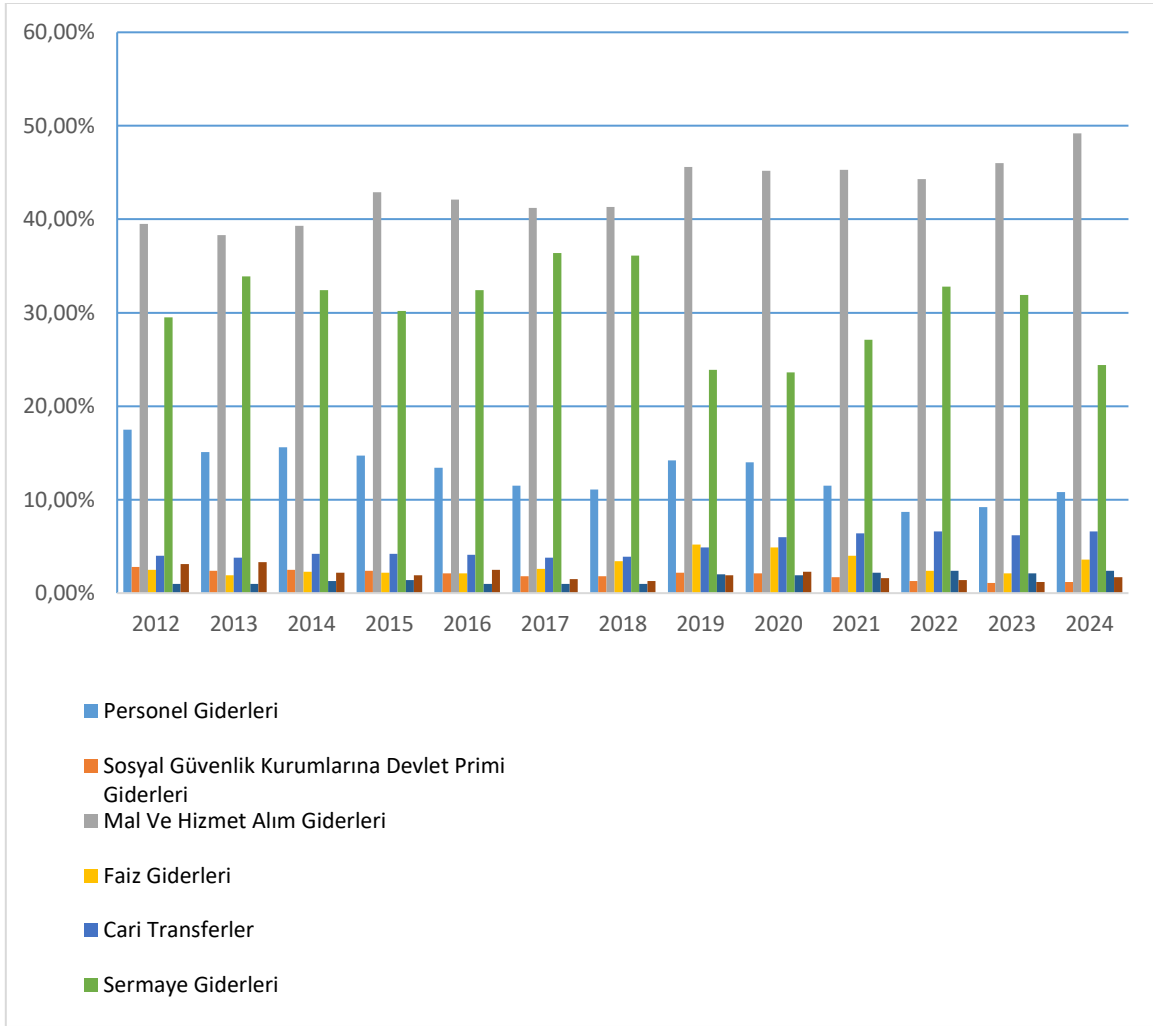
Faizler, paylar ve cezalar; faiz gelirleri, kişi ve kurumlardan alınan paylar (Merkezi İdare Vergi Gelirleri), para cezaları ve diğer gelirlerden oluşmaktadır (Eroğlu, 2020, s. 37). Belediyelerde, bu gelir kalemi 2012 yılında %60,7 düzeyinde gerçekleşmişken, 2024 yılında %73,9 seviyesine ulaşmıştır. Belediyeler gibi, büyükşehir belediyelerinde de en yüksek düzeyde gerçekleşen gelir kalemi faizler, paylar, cezalar ve diğer gelirlerdir. Bu kapsamda, söz konusu gelirler 2012 yılında %79,3 düzeyindeyken, 2024 yılında %87,3 seviyesine yükselmiştir. Ayrıca, 2020 yılında %6,6, 2014 yılında ise %7,4 artış kaydedilmiştir.

Belediyelerde sermaye gelirlerinin yıllar içerisinde istikrarlı bir seyir izlemediği görülmektedir. 2012-2024 döneminde bu gelir kaleminin en yüksek olduğu yıl 2023 (%10), en düşük olduğu yıl ise 2014 (%5,5) olarak kaydedilmiştir. Büyükşehir belediyelerinde ise sermaye gelirleri, 2020 yılında %5,4 azalmış, 2014 yılında ise %3,9 düşüş göstermiştir. Buna karşılık, 2018 yılında bir önceki yıla kıyasla %2,5 artış gerçekleşmiştir.

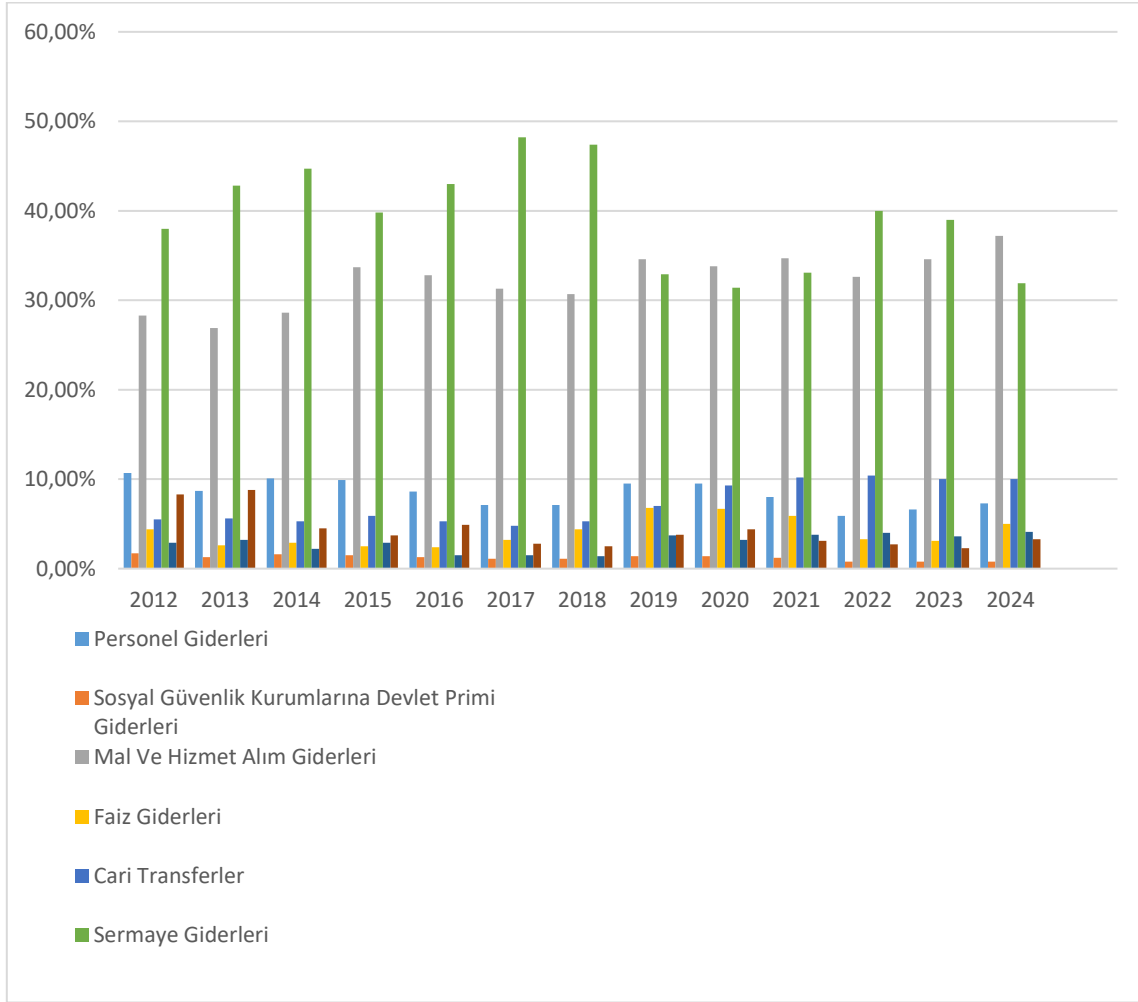
Belediyelerin son gelir unsuru olan alacaklardan elde edilen gelirlerde, 2014 yılı önemli bir dönüm noktası olmuştur. Diğer yıllarda bu gelir kalemi, toplam gelirler içerisinde %1'in altında bir orana sahipken, 2014 yılında %5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Büyükşehir belediyelerinde de alacaklardan tahsil edilen gelirler açısından en dikkat çekici yıl yine 2014 olmuştur. Diğer yıllarda %2'nin altında kalan bu oran, söz konusu yılda %10,9 seviyesine ulaşmıştır.

4. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Belediye ve Büyükşehir Belediye Giderlerinin Analizi

Belediyenin giderleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 60. maddesinde ayrıntılı şekilde sıralanmıştır (Resmi Gazete, 2005). Benzer bir düzenleme, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 24. maddesinde de yer almaktadır.

Grafik 3: Belediye Giderleri (2012-2024) (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

Grafik 4: Büyükşehir Belediyesi Giderleri (2012-2024) (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

2012 yılından sonra gelir yapısı gibi gider yapısında da değişim meydana gelmiştir. Giderlerde meydana gelen değişimin nedenlerinden bazıları 6360 sayılı kanun ile hizmet alanının genişlemesi, hizmet alanlarının genişlemesine bağlı olarak personel sayısındaki değişim, enflasyon ve döviz kuru hareketleri, özellikle COVID-19 salgını döneminde artan sosyal yardım talepleri, iç ve dış göçler, yaşlı nüfusta görülen artışa bağlı olarak bakım hizmetlerine olan talep, afetlerin neden olduğu ilave harcamalardır. Ayrıca kamuda uygulanan tasarruf tedbirleri, özellikle 2018 sonrası ekonomik gerekçelerle büyük proje ve yatırımların yavaşlaması, e-belediye-cilik uygulamalarında yaşanan artış ve il özel idarelerinin kapatılması da etkili faktörler arasında yer almaktadır. Söz konusu faktörler, belediye giderleri üzerinde kimi zaman artırıcı, kimi zaman ise azaltıcı etkiye sebep olmuştur.

	Personel Giderleri		Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri		Mal Ve Hizmet Alım Giderleri		Faiz Giderleri		Cari Transferler		Sermaye giderleri		Sermaye Transferleri		Borç verme	
	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.	Belediye	B.şehir B.
2024	↑	↑	↑	-	↑	↑	↑	↑	↑	-	↓	↓	↑	↑	↑	↑
2023	↑	↑	↓	-	↑	↑	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↑	↓
2022	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↓
2021	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↓
2020	↓	-	↓	-	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↓	↓	↓	↑
2019	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↓	↓	↑	↑	↓	↑
2018	↓	-	-	-	↑	↓	↑	↑	↑	↑	↓	↓	-	↓	↓	↓
2017	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↑	↑	-	-	↓	↓
2016	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↑	↑
2015	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓	-	↑	↓	↓	↑	↑	↓	↓
2014	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↓
2013	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↑	-	↑	↑	↑
2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 2: Belediye ve Büyükşehir Belediye Giderlerinde Yıllar İtibariyle Meydana Gelen Değişim (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

Grafik 3 ve Tablo 2’de görüldüğü üzere belediyelerde, 2012 yılında %17,5 seviyesinde olan personel giderleri, 2024 yılında %10,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu gider kaleminin en düşük düzeyde olduğu yıllar ise 2022 (%8,7) ve 2023 (%9,2) olmuştur. Belediyelerde personel giderleri, 2014, 2019, 2023 ve 2024 yılları dışında her yıl azalma göstermiştir. Büyükşehir belediyelerinde ise personel giderleri, %6,6 ile %10,7 aralığında gerçekleşmiştir (Grafik 4). Bu aralıkta en düşük oran 2022 yılında, en yüksek oran ise 2012 yılında kaydedilmiştir. 2019 yılında personel giderlerinin bir önceki yıla göre %2,4 arttığı; 2022 yılında %2,1, 2013 yılında ise %2 azaldığı görülmektedir. Büyükşehir belediyelerinde personel giderleri 2014, 2019 ve 2023 yıllarında artış göstermiş; 2018 ve 2020 yıllarında sabit kalmış; diğer yıllarda ise azalma eğiliminde olmuştur (Tablo 2).

Sosyal Güvenlik Kurumu harcamaları da personel harcamalarına benzer bir eğilim göstermiştir. Belediyelerde bu harcamalar, 2022 (%1,3) ve 2023 (%1,1) yıllarında en düşük düzeyde gerçekleşmiş; en yüksek seviyeye ise 2012 yılında (%2,8) ulaşmıştır (Grafik 3). Sosyal güvenlik harcamaları, 2014, 2019 ve 2024 yıllarında artış göstermiş; 2018 yılında aynı düzeyde kalmış; diğer yıllarda ise azalmıştır (Tablo 2). Büyükşehir belediyelerinde ise sosyal güvenlik harcamaları, 2014 ve 2019 yıllarında artmış; 2018, 2020, 2023 ve 2024 yıllarında sabit kalmıştır. Diğer yıllarda ise azalma eğilimi göstermiştir (Tablo 2).

Mal ve hizmet alım giderlerinin belediyelerde en yüksek oranda gerçekleştiği yıl 2024 (%49,2) olmuştur. 2014 yılına kadar %40’ın altında seyreden bu harcama kalemi, 2015 yılından itibaren %40 düzeyinin üzerine çıkmıştır (Grafik 3). Mal ve hizmet alım giderleri, 2013,

2016, 2017, 2020 ve 2022 yıllarında azalma gösterirken, diğer yıllarda artış kaydetmiştir (Tablo 3). Büyükşehir belediyelerinde ise bu gider kalemi, 2013 yılında %26,9 ile en düşük düzeyde gerçekleşmiş, 2024 yılında ise %37,2 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır (Grafik 4). 2015 yılında %5,1; 2019 yılında ise %3,9 artış göstermiştir. Buna karşılık, 2013, 2016, 2017, 2018, 2020 ve 2022 yıllarında azalmış; diğer yıllarda ise artış eğiliminde olmuştur (Tablo 4).

Belediyelerde faiz giderleri de Grafik 3'te yer almaktadır. Buna göre belediyelerde faiz giderlerinin en yüksek olduğu yıllar sırasıyla 2019 (%5,2), 2020 (%4,9) ve 2021 (%4) olmuştur. Faiz giderleri, 2014, 2017, 2018, 2019 ve 2024 yılları dışında azalma eğilimi göstermiştir (Tablo 2). Büyükşehir belediyelerinde faiz giderlerinin yer aldığı Grafik 4'e bakıldığında ise faiz giderinin en yüksek olduğu yılların sırasıyla 2019 (%6,8), 2020 (%6,7) ve 2021 (%5,7) olduğu görülmektedir. En düşük düzeyde gerçekleştiği yıllar ise 2016 (%2,4) ve 2015 (%2,5) olmuştur. 2019 yılında, bir önceki yıla göre %2,4 artış gösteren faiz giderleri, 2022 yılında %2,6 azalmıştır. Büyükşehir belediyelerinde de faiz giderleri, 2014, 2017, 2018, 2019 ve 2024 yıllarında artış göstermiştir (Tablo 2).

Özellikle cari transfer harcamalarında meydana gelen artış enflasyonu pozitif yönde etkilemektedir (Ersin vd. 2024, s. 899). Bu durum da beraberinde gerek merkezi gerek yerel düzeyde ekonomik etkiler doğurmaktadır. Grafik 3'ten görüldüğü üzere belediyelerde cari transferler 2019 yılında %3,9'dan %4,9'a yükselmiş; 2020 yılından itibaren ise %6 düzeyinin üzerinde gerçekleşmiştir. Cari transferler, 2013, 2016 ve 2017 yılları dışında her yıl artış göstermiştir (Tablo 2). Büyükşehir belediyelerinde ise cari transferler, 2019 yılına kadar %6'nın altında kalmış; bu yılda %7 seviyesine ulaşmış ve 2021 yılından itibaren %10'un üzerine çıkmıştır (Grafik 4). Büyükşehir belediyelerinde dikkat çeken 2020'deki cari transfer sıçraması, COVID-19 dönemindeki sosyal yardım artışıyla açıklanabilir. Bu kalemden 2014, 2016, 2017 ve 2023 yıllarında azalma yaşanmış, 2024 yılında sabit kalmıştır. Söz konusu harcama kalemi diğer yıllarda ise artış göstermiştir (Tablo 2).

Belediyelerde, 2012 yılında %29,5 düzeyinde olan sermaye giderleri, 2024 yılında %24,4 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik 3). Bu oran, 2019 yılında %12,2 azalmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında yeniden %30'un üzerine çıkmış olmakla birlikte, 2024 yılında tekrar %24,4 düzeyine gerilemiştir. Sermaye giderleri, 2013, 2016, 2017, 2021 ve 2022 yıllarında artarken diğer yıllarda azalmıştır (Tablo 2). Büyükşehir belediyelerinde sermaye giderleri, 2017 yılında %48,2; 2018 yılında %47,4 ve 2014 yılında %44,7 düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik 4). Bu gider kaleminin en düşük olduğu yıllar ise sırasıyla 2020 (%31,4) ve 2024 (%31,9) olmuştur. 2019 yılında sermaye giderlerinin oranı %14,5 düşmüş; 2022 yılında %6,9 artış göstermiş; 2024 yılında ise %7,1 azalmıştır.

Belediyelerde sermaye transferlerinin en yüksek düzeyde gerçekleştiği yıllar, %2,4 oranıyla 2022 ve 2024 yılları olmuştur (Grafik 3). 2018 yılında %1 olan bu oran, 2019 yılında %2 seviyesine yükselmiştir. Sermaye transferleri, 2013, 2017 ve 2018 yıllarında sabit kalmış; 2016, 2020 ve 2023 yıllarında azalma göstermiş; diğer yıllarda ise artış kaydetmiştir (Tablo 2).

Büyükşehir belediyelerinde sermaye transferlerinin en yüksek olduğu yıllar ise 2024 (%4,1) ve 2022 (%4) olarak gerçekleşmiştir (Grafik 4). 2016 yılında %1,4 azalan sermaye transferleri, 2018 yılında bir önceki yıla göre %2,3 artarak %100'ün üzerinde bir artış göstermiştir. Büyükşehir belediyelerinde bu harcama kalemi, 2014, 2016, 2018, 2020 ve 2023 yıllarında azalmış; 2017 yılında sabit kalmış; diğer yıllarda ise artış göstermiştir (Tablo 2).

Belediyelerde borç verme giderleri, 2012 yılında %3,1 düzeyindeyken, 2024 yılında %1,7 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik 3). Büyükşehir belediyelerinde ise borç verme giderleri, 2013 yılında %8,8 seviyesindeyken, 2023 yılında en düşük oran olan %2,3'e gerilemiştir (Grafik 4). 2014 yılında ise bu gider kalemi %4,3 azalmıştır. Borç verme giderleri, büyükşehir belediyeleri açısından değerlendirildiğinde; 2013, 2016, 2019, 2020 ve 2024 yıllarında artarken diğer yıllarda azalmıştır (Tablo 2).

SONUÇ

Belediyeler, yerel yönetimlerin temel taşları olarak, sundukları hizmetler ve yürüttükleri yatırımlarla toplumların yaşam kalitesini doğrudan etkileyen önemli kurumlardır. Bu nedenle, belediyelerin gelir ve gider dengelerini sağlıklı bir şekilde yönetmeleri hem hizmet sürekliliği hem de mali sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Bununla birlikte ekonomik koşullar, yasal düzenlemeler ve beklenmedik dışsal gelişmeler, belediyelerin mali yapısını ve bütçe yönetimini her zaman dinamik hale getirmektedir. Son yıllarda küresel çapta yaşanan COVID-19 salgını, ekonomik gelişmeler ve doğal afetler gibi krizler, belediyelerin finansal yapısını etkilemiş, gelir kaynakları ve harcama kalemlerinde değişimlere yol açmıştır.

Yukarıda sunulan veriler ışığında hem belediyelerde hem de büyükşehir belediyelerinde en yüksek gelir kaleminin faiz, pay ve cezalar olduğu görülmektedir. Özellikle büyükşehir belediyelerinde, bu kalemlerin toplam gelir içerisindeki payının daha belirgin olduğu tespit edilmiştir. Tuna vd. (2022, s. 163) tarafından da belirtildiği üzere 6360 Sayılı Kanun sonrasında büyükşehir belediyelerinin hizmet alanlarının artması nedeniyle genel idarenden aldıkları paylar artmıştır. Bununla birlikte, belediyelerin mali kaynaklarının önemli ölçüde merkezi idare tarafından sağlanması, yerel yönetimlerin harcama ve bütçe yönetimi konusundaki hareket alanını daraltabilmekte; bu durum ise demokratik denetim mekanizmaları (Topal, 2004, s. 122) ile yerel özerklik açısından çeşitli riskler ortaya çıkarabilmektedir.

Göç sürecinin zamana yayılmış bir şekilde gerçekleşmesi, istatistiki verilerde ani bir kırılmanın gözlemlenmemesine neden olmuş olabilir. Burgaz (2025), göçmenlerin belirgin bir demografik artışa yol açmadığını, hizmet ihtiyaçlarının genellikle Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gibi kurumlardan talep edildiğini belirtmekte ve belediye bütçelerinde kamu harcaması artışına sebep olmadığını ifade etmektedir. Bununla birlikte, yalnızca toplumsal uyum kapsamında yürütülen faaliyetlerin dahi belediyelere ilave mali yük getirmesi olağandır. Diğer taraftan, belediyelerin hizmet sunma yükümlülüklerinde artış meydana gelmiş olmasına rağmen, bağış ve yardım gibi dış destek mekanizmalarında anlamlı bir artışın gerçekleşmediği dikkat çekmektedir.

2023 yılı sonrası yatırım harcaması verileri deprem sonrası yürütülen yeniden inşa ve iyileştirme çalışmalarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, büyükşehir belediyelerinin altyapı ve yatırım kapasitesinde 2019 yılında meydana gelen belirgin düşüş, aynı dönemde yaşanan kur şokları ve ekonomik gelişmelerle ilişkilendirilebilir. Büyükşehirlerde mal ve hizmet alım giderlerinin artmasında, sığınmacıların bu bölgelerde yoğun şekilde ikamet etmesi de etkili bir faktör olarak görülebilir. Ayrıca, personel giderlerinde kaydedilen azalma, kamu sektöründe uygulamaya konulan tasarruf tedbirlerinin ve taşeronlaşma eğiliminin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Veriler incelendiğinde, Covid-19 süreci ve ekonomik gelişmelerin etkisinin belirgin olduğu söylenebilir. 2020 yılında diğer gelirler kaleminde meydana gelen artış ve sermaye gelirlerinde meydana gelen azalma Covid-19 etkisi ile ilişkilendirilebilir. Salgın, kapanmaların etkisiyle belediyelerin işletme, ulaşım ve bazı vergi gelirlerinde azalmaya neden olmuştur. Bu da merkezi idareden aktarılan payların toplam gelir içindeki yüzdelik düzeyini artırabilmektedir. Diğer taraftan özellikle 2018 yılı sonrasında vergi gelirlerindeki olumsuz etkilenme belirginleşen enflasyonist eğilimlerle açıklanabilir. Bu eğilimler hem ekonomik durgunluk nedeniyle vergiye tabi faaliyetlerde azalma hem de sermaye gelirlerinde dalgalanma ve tahsilat oranlarında düşüş yaşanmasına neden olabilmektedir.

2023 yılında yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremin ardından ise faiz, pay ve cezalarda gözlemlenen artış, merkezi yönetimin belediyelere yönelik kaynak transferleriyle ilişkilendirilebilir. Bu durum, kriz dönemlerinde belediyelerin merkezi idareye olan finansal bağımlılıklarının arttığını göstermektedir.

Genel olarak salgın, göç hareketi ve afet gibi olağanüstü gelişmeler, belediyelerin harcaması yapısını değiştirebilmekte ve sosyal yardım ve hizmet alımlarının ağırlık kazandığı bir mali tablo ortaya koyabilmektedir. Bu süreçte yaşanan ekonomik dalgalanmalar ise gelir artışlarını sınırlandırırken, harcamaların yükselmesine katkı sağlamaktadır. COVID-19 döneminde sağlanan vergi kolaylıkları, büyükşehir belediyelerinde sığınmacı nüfusunun yoğunlaşması ve ekonomik dalgalanmalar belediyelerin mali dengelerini bu anlamda etkileyen faktörler olarak ifade edilebilir. Cari transferler ve sermaye giderlerine ilişkin veriler uzun vadeli yatırımlar yerine cari harcamalara öncelik verildiğini ve sosyal yardım ve desteklerin arttığını göstermektedir. Bu veriler de COVID-19 süreci ve ekonomik gelişmelerle uyumludur. 2024 yılında sermaye giderlerinde meydana gelen dikkat çekici düşüş ise Kahramanmaraş depremiyle ilişkilendirilebilir.

Bu veriler, belediyelerin bütçe yönetiminde hem ekonomik koşullar hem de yasal düzenlemelerden kaynaklanan dinamiklerin önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Gelecekte belediyelerin mali sürdürülebilirliğini sağlamak için gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi, gider kontrolü ve etkin kaynak yönetimi stratejileri geliştirmeleri önem arz etmektedir. Yakın dönemde meydana gelen gelişmelerin sıklık ve hızları gelecek dönem senaryoları için de önemli birer veridir. Bu sebeple tüm belediyelerin her türlü kriz ve ani değişimlere kendi imkânları ile uyum sağlayabilen, mali açıdan özerk yapılar olması önem taşımaktadır. Belediyelerin özellikle afet ve kriz durumlarında daha hazırlıklı olmaları, kaynak ihtiyacını en aza indirmeleri ve yerel hizmetlerde aksamaların önüne geçebilmeleri önemlidir.

Bu çalışma, belediyelerin bütçe yapısında 6360 Sayılı Kanun sonrası meydana gelen dönüşümleri genel çerçevede inceleyen, genel eğilimleri ortaya koymayı amaçlayan açıklayıcı bir analiz olarak değerlendirilmelidir. Daha derinlemesine neden-sonuç ilişkisi kurulmasını sağlayacak ayrıntılı çalışmalar için bu araştırma bir ön analiz işlevi görebilir. Her bir dinamik ve gelir/gider unsuru açısından daha kapsamlı ve derinlemesine analiz içeren çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Aynı zamanda diğer yerel yönetim birimlerini ele alan çalışmalarla da literatüre katkı sağlanması önemlidir.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Ş. (2014). "6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme". *Toplum ve Demokrasi Dergisi*. VI/13: 153-176
- AKTEN, S. – A. GÜL (2024). "Kentlerin İklim Değişikliğine Uyum Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü". *Journal of Protected Areas Research*. III/1: 84-92. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11536212>.
- ALVANAZOĞLU, S. – H. ATEŞ (2020). "Yerel Yönetimlerin Mültecilere Yönelik Yenilikçi Uygulamaları: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği". *Tesam Akademi Dergisi*. VII/2: 375-400. <http://dx.doi.org/10.30626/tesamakademi.788827>.
- ANBARLI BOZATAY, Ş. – K. KIZILKAYA (2016). "Merkezden Yönetim-Yerinden Yönetim Tartışmalarının Odağında Bir Düzenleme: 6360 Sayılı Yasa Hakkındaki Değerlendirmeler". *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. VI/ 1: 609-637.
- ARIKBOĞA, Ü. (2015). "Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Transfer Sistemi Ve 6360 Sayılı Kanunun Etkileri". *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*. XXXVII/2: 1-30. Doi No: 10.14780/iibd.26399.
- ATIK, E. - F. N. GENÇ (2022). "COVID-19 Pandemi Sürecinde Büyükşehir Belediyelerinin Gerçekleştirdiği Çalışmalar". *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*. V/1: 49-83.
- BALCI, Y. – G. ÇETİN (2020). "COVID-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri Ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. XIX/37: 40-58.
- BECKER, C. (2009). "Disaster Recovery: A Local Government Responsibility". *Public Management*. 6-13. Erişim Tarihi: 15.09.2025. <https://icma.org/sites/default/files/4718.pdf>
- BİMAY, M. – Ş. KAYPAK (2022). "Küresel Salgın (COVID-19) Süreci Ve Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Yapısal Ve İşlevsel Değişimler". *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. XII/23: 431-455.
- BRANDTNER, C. vd. (2021) "Creatures of The State? Metropolitan Counties Compensated For State Inaction In Initial U.S. Response to COVID-19 Pandemic". *Plos One*. XVI/2: e0246249:1-20. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246249>.
- BURGAZ, N. (2025). "Belediye Bütçesindeki Sinek Kâğıdı Etkisi: Suriyeli Göçmenler Özelinde Bir Araştırma". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. XVI/2: 568-584.
- CHISADZA, C. vd. (2021). "Government Effectiveness and the COVID-19 Pandemic". *Sustainability*, XIII/ 3042: 1-15. <https://doi.org/10.3390/su13063042>.
- CVETKOVIĆ, V.M vd. (2021). "Capacity Development of Local Self-Governments for Disaster Risk Management". *Int. J. Environ. Res. Public Health*. XVIII/10406. <https://doi.org/10.3390/ijerph181910406>.
- ÇAMUR, A. (2017). "Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Sorumluluğu: İzmir Örneği", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. VI/2: 113-129.

- ÇETİNKAYA BOZKURT, Ö. – G. İNCEKARA (2024). “Belediyelerde Dijital Dönüşüm Süreçlerinin ve E-Belediyecilik Uygulamalarının Örnek Olay Kapsamında Değerlendirilmesi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. XXXIII/ 4: 101-142.
- DAĞ, M. - F. KILINÇ (2017), “6360 Sayılı Kanun Sonrası Büyükşehir Belediyeleri Açısından Mali Özerkliğin Değerlendirilmesi”. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. VI/2: 426-443.
- DAĞLI, E. – C. YÜKSEL (2023). “Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumuna Etkisi”. *Uluslararası Sosyal Siyasal Ve Mali Araştırmalar Dergisi*. III/1: 33-49.
- EMDAT (2024). “Disaster Year In Review 2023”. Erişim Tarihi: 03.07.2025. <https://files.emdat.be/2024/04/CredCrunch74.pdf>.
- EROĞLU, E. (2020). “Belediye Gelirlerinin Yapısının Ve Gelir Artırımı Konusunda Yapısal Kısıtların Değerlendirilmesi”. *Maliye Çalışmaları Dergisi*. 64: 31-49. <https://doi.org/10.26650/mcd2020-808714>.
- ERSİN, İ. – M. KIRCA (2024). “Türkiye’de Cari Transfer Harcamalarının Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Kesirli Frekanslı Fourier ARDL Sınır Testi ile Analizi”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. XIX/3: 887–905. Doi: 10.17153/oguibf.1372668.
- GÜLDÜLER, E. S. – S. DAĞIDIR (2023). “Belediyelerin Mali Özerkliklerinin Eski Ve Yeni Belediye Gelirleri Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*. XI/1: 1–13.
- HATİPOĞLU, C. – İ. DERE (2025). “Sıfır Atık Projesi Kapsamında Belediyeler ve Millî Eğitim Müdürlüklerinin Çevre Eğitimi Faaliyetleri”. *Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. II/1: 13-29.
- İklim Değişikliği Başkanlığı (2024). “İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi Ve Eylem Planı (2024-2030)”. Erişim Tarihi: 15.09.2025. https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/files/%C4%B0klim%20De%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fine%20Uyum%20Stratejisi%20ve%20Eylem%20Plan_%202024-2030.pdf.
- İZCİ F. – M. TURAN (2013). “Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi Sistemi Ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. XVIII/1: 117-152.
- KAHRAMAN, S. vd. (2019). “Türkiye’de Yerel Yönetimler Ve Yabancı Göçmenler”. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 10: 44-67.
- KALAĞAN, G. (2018). “Türkiye’de 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası Kapsamında Büyükşehirler/ Bütünşehirler: Yönetimsel Yapı, Mali/İktisadi Boyut Ve Gelecek Vizyonu Üzerine Bir Tartışma”. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute*. X/25: 591-603. <https://doi.org/10.20875/makusobed.453775>
- KIRLIOĞLU, H. - Ş. YILDIZ KASAPOĞLU (2004). “Belediyelerde Çevre Muhasebesi Uygulaması”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 22: 49-60.
- KURTAR, A. – S. KAVİLİ ARAP (2025). “İklim Kriziyle Mücadelenin Yerel Yönetim Planlarına Yansımaları; İzmir Büyükşehir Belediyesi”. *Journal Of Business In The Digital Age*. VIII/1: 121-136.

- MASIERO G.- M. SANTAROSSA (2020). "Earthquakes, Grants, And Public Expenditure: How Municipalities Respond To Natural Disasters". *J Regional Sci.*, 60:481-516.
- MOL, A. vd. (2025). "Drivers of Sustainability Reporting By Local Governments Over Time: A Structured Literature Review". *Financial Acc & Man.* 41: 200-229, <https://doi.org/10.1111/faam.12407>.
- Mülteciler.org (2025). "Türkiye'deki Suriyeli Sayısı". Erişim Tarihi: 14.09.2025. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>.
- PADHAN, P. – K. P. PRABHEESH (2021). "The Economics Of COVID-19 Pandemic: A Survey". *Economic Analysis and Policy.* 70: 220-237.
- PALOS-SÁNCHEZ, P. R. vd. (2023). "Digital Transformation and Local Government Response to the COVID-19 Pandemic: An Assessment of Its Impact on the Sustainable Development Goals". *SAGE Open.* XIII/2. <https://doi.org/10.1177/21582440231167343>.
- PARLAK, C. – N. S. PARTİGÖÇ (2022). "İklim Değişikliği ile Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Yetki ve Sorumluluklar Üzerinden bir İnceleme". *Dirençlilik Dergisi.* VI/2: 321-334.
- PERMANASARI, V. Y. vd. (2022). "The Response of Local Governments in Financing Related to the COVID-19 Pandemic: A Literature Review". *Journal of Public Health Research.* XI/2:2620.
- PINAR, E. vd. (2025). "Kahramanmaraş Depremlerinin Mikro Veriye Dayalı Ekonomik Etki Analizi". *Ekonomi-Tek.* XIV/1: 1-34.
- Resmi Gazete (2004). "5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu". Erişim Tarihi: 05.07.2025.<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- Resmi Gazete (1970). "1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu". Erişim Tarihi: 10.09.2025. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1319&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- Resmi Gazete (1981). "2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu". Erişim Tarihi: 10.09.2025. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2464&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- Resmi Gazete (2005). "5393 Sayılı Belediye Kanunu". Erişim Tarihi: 05.07.2025. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- Resmi Gazete (2013). "6458 Sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu". Erişim Tarihi: 17.07.2025. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6458&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2025). "Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri". Erişim Tarihi: 20.08.2025. <https://muhasabat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>.
- TOPAL, A. K. (2004). "Belediyelerin Özgelirlerinin Artırılmasında Vergilendirme Yetkisi: Ülkeler Arası Bir Karşılaştırma". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.* XVIII/ 3-4: 119-133.

- TUNA, M. vd. (2022). "Belediyelerin Öz Gelirlerinin Artırılması Olabilirliğinin Değerlendirilmesi". *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*. XV/93: 143-168.
- UNCDF(2020). COVID-19 Emergency Response Local Government Finance Guidance Note For Immediate Action. Erişim Tarihi: 10.09.2025. <https://www.local2030.org/library/764/Local-Government-Finance-Guidance-Note-for-Immediate-Action.pdf>.
- URAY, G. (2023). "İklim Kriziyle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Türkiye'deki Belediyelerin Genel Durumu. İklim Değişikliği - Disiplinlerarası Bir Değerlendirme". *İdealkent Yayınları*. 298-318.
- USTABAŞI GÜNDÜZ, D. - H. K. ÇİFCİ (2021). "Yerel Yönetimlerin Göçmenlere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Karşılaştırılması: G20 Ülkeleri ve Türkiye". *Göç Araştırmaları Dergisi*. VII/1: 10-58.
- WOODS, A. – N. KAYALI (2017). *Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul'daki Yerel Yönetimlerin Rolü*. İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi (IPM).
- YANAR, B. – G. ERKUT (2020). "Belediyelerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları: İstanbul Örneği". *Şehir ve Medeniyet Şehir Araştırmaları Dergisi*. VI/12: 189-214.
- YILMAZ, N. – S. BERBER (2020). "6360 Sayılı Kanun İle Faydalanma İlkesi Ve Belediye Gelirlerinin Değerlendirmesi", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. XIII/36: 671-704. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.641677>.

EXTENDED ABSTRACT

The service provision and expenditure structures of local governments in Türkiye are directly affected by economic, social, and political developments occurring both nationally and globally. In this regard, municipalities—as one of the most essential components of the local governance system—have been undergoing a continuous transformation in response to their expanding responsibilities and service demands. Particularly, Law No. 6360, which came into force in 2012, introduced substantial changes to the financial and administrative structures of local governments, resulting in a comprehensive transformation of municipal revenue and expenditure patterns. This regulation significantly expanded the scope of services that municipalities are required to provide.

In the years following the enactment of this law, several external developments—such as the large-scale influx of Syrian refugees, the COVID-19 pandemic, the 2023 Kahramanmaraş earthquakes, ongoing economic crises, and global challenges like climate change—have directly influenced both the financial resources available to municipalities and their expenditure priorities. The arrival of Syrian refugees, which began in 2011 and intensified in subsequent years, has led to considerable demographic and social changes, especially in major metropolitan municipalities. The high concentration of refugees in urban centers has significantly increased the demand for social services, compelling municipalities to respond to emerging needs in areas such as education, healthcare, housing, and urban infrastructure.

The COVID-19 pandemic, which emerged in 2020, redefined the role of local governments, pushing their responsibilities beyond traditional infrastructure and public service deli-

very. Municipalities were required to play an active role in public health, social assistance, public information, and sanitation efforts. Similarly, the earthquakes that struck southeastern Türkiye in 2023 rendered municipalities active actors in all phases of disaster management, including preparedness, emergency response, recovery, and reconstruction. These extraordinary developments led to a shift in municipal budget priorities, with crisis-oriented spending categories gaining prominence. Additionally, economic fluctuations and inflationary pressures that became more pronounced after 2018 adversely affected municipal revenues and posed challenges to fiscal sustainability.

In recent years, municipalities have had to prioritize new service areas such as climate change mitigation, renewable energy use, and sustainable transportation. These developments have introduced additional fiscal burdens on local administrations. Furthermore, the increasing focus on digital transformation—through e-municipality systems, open data initiatives, and smart city technologies—has necessitated significant investments in digital infrastructure. Over the period in question, expenditures for goods and services have become the largest component of municipal budgets. This trend is largely attributable to the increasing use of outsourced services, growing reliance on subcontracting, and rising costs due to inflation. Meanwhile, the relative decline in personnel expenditures can be explained by austerity measures and the expanded use of contracted labor in the public sector.

On the revenue side, interest income, revenue shares from the central government, and fines constitute major sources of income, particularly for metropolitan municipalities. However, the growing reliance on centrally allocated funds carries long-term risks for fiscal autonomy and democratic accountability. In light of these dynamics, there is a pressing need to diversify municipal revenue sources, increase local tax revenues, establish emergency funding mechanisms—such as those that could be managed through the Union of Municipalities—and develop more effective resource management and expenditure control strategies. Enhancing the fiscal autonomy of municipalities and strengthening their decision-making authority at the local level are also of critical importance for ensuring sustainable and resilient local governance.